

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ



**СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Збірник матеріалів
II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

24 жовтня 2024 року

Київ – 2024

Редакційна колегія:

Ю.О. Демидова, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ (голова),
І.В. Мельничук, кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету філології та масових комунікацій МДУ (заст. голови),
В.О. Кудлай, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.В. Євмененко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології МДУ,
І.О. Петрова, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.О. Федотова, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор
кафедри інформаційної діяльності МДУ.

Затверджено на засіданні кафедри інформаційної діяльності
(протокол № 6 від 12.11.2024)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 12.11.2024)

Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі : зб. матер. II Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 24 жовтня 2024 р. / Маріуп. держ. ун-т ; ред. Ю.О. Демидова, І.В. Мельничук; упоряд. В.О. Кудлай, О.В. Євмененко, І.О. Петрова, О.О. Федотова. – Київ : МДУ, 2024. – 416 с.

Збірник містить матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ», яка відбулася 24 жовтня 2024 року з ініціативи кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

В конференції взяли участь представники освітянської, наукової, фахової спільнот України та Європейського Союзу.

У тематичних напрямках учасниками конференції розглянуті актуальні питання інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі, інформаційні технології та інтернет ресурси у діяльності сучасних інформаційних агенцій, бібліотек, служб діловодства та архівів, виклики у підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, культурології, філології, журналістики та інших, дотичних до соціальних комунікацій спеціальностей, особливості інформаційної та документознавчої діяльності, менеджменту та маркетингу у сфері соціальних комунікацій, культури та мистецтва, прикладних студій та інновацій в журналістиці, рекламі та зв'язках з громадськістю, інноваційних технологій в мовознавстві та літературознавстві, тенденцій розвитку україністики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам та усім, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку інформаційної науки, філології, журналістики, документознавства, бібліотекознавства та архівознавства.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори опублікованих у збірнику доповідей

СЕКЦІЯ 8. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МОВОЗНАВСТВІ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

УДК 82.09:316.7(100)(043.2)

Євмененко Олена

/ м. Київ /

ТРЕВЕЛОГИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КУЛЬТУРНОГО ОБМІНУ

У сучасному глобалізованому світі тревелоги (англ. *travelogues*) стали не лише популярним жанром розважальної літератури, але й важливим інструментом культурного обміну. Люди, подорожуючи, описують свої враження про міста, країни та народи, висвітлюючи особливості різних культур. Як наслідок, тревелоги стають унікальним міжкультурним «містком» між авторами та їхньою аудиторією [1].

Хоча поняття «тревелог» отримало широке поширення у XXI столітті, його прототип можна простежити ще в античних описах чужоземних мандрівок. Такі праці, як «Анали» Тацита чи «Історія» Геродота, містили елементи літературного репортажу з подорожей. Пізніше середньовічні паломницькі записки та великі відкриття епохи географічних експедицій розвинули канон жанру, збагативши його деталями побуту та описами народів.

Сучасний тревелог відзначається суб'єктивністю авторського бачення. На відміну від сухих довідників чи історичних досліджень, він покликаний передати живий досвід, враження та емоції мандрівника. Здебільшого тексти тревелогів містять літературні описи, аналітичні рефлексії, культурологічні спостереження, а також «польові нотатки» про місцеві традиції, звичаї та ментальність.

Завдяки тревелогам можемо відкрити для себе альтернативні погляди на світ. Автор мимоволі стає посередником, який переносить культуру власної

батьківщини на ґрунт іншої країни, і водночас несе назад до своїх співвітчизників «зерна» чужої культури. Цей процес є двостороннім: культурний обмін відбувається в самій подорожі та отримує продовження через публікацію тревелогу [2].

У філологічних студіях щодо тревелогу традиційно застосовують дискурс-аналіз, компаративний і культурологічний підходи. Зіставляючи різні тревелоги, можемо досліджувати лексичні одиниці, що відображають специфіку чужого культурного простору. Також важливим є аналіз наративних стратегій: як автор структурує текст, які теми акцентує і в який спосіб інтегрує культурні реалії в сюжет.

Якщо порівняти тревелоги різних епох, можна виявити еволюцію «погляду» на інші культури. Так, в описах XVII–XVIII століть домінували екзотизація та намагання представити «чужину» як дивовижну і загадкову. Сучасні тревелоги, зокрема в продуктах BBC Travel натомість наголошують на толерантності, взаємодії та порозумінні між народами [3].

Автор тревелогу, відбиваючи особистий досвід зустрічі з «Іншим», стає медіатором між культурою походження та культурою, яку він описує. Залежно від власних упереджень і ціннісної матриці, мандрівник може як зміцнювати стереотипи, так і руйнувати їх, формуючи у читачів нове бачення реальності.

Мова у тревелозі – це не просто засіб передачі змісту, а й інструмент творення атмосфери. Детальні описи природи, архітектури, гастрономії чи побуту виконують подвійну функцію: з одного боку, вони інформують, а з іншого – занурюють читача у специфіку певного культурного простору. Зіставлення оригінальних топонімів, етнізмів, діалектів допомагає глибше зрозуміти особливості етнокультурного ландшафту.

Сьогодні тревелоги поширюються не тільки в книжковому форматі, але й через блоги, подкасти, соціальні мережі та YouTube-канали, наприклад National Geographic [4]. Завдяки цьому жанр став ще більш доступним і водночас більш

розмаїтим, адже нові медіа надають авторам простір для візуального контенту та інтерактивності з аудиторією.

Класикою жанру вважають «Подорож до центру Америки» Пола Теру та репортажні нариси Білла Брайсона. В українській літературі можна згадати Валерія Шевчука чи Ліну Костенко, в окремих творах яких зустрічаються елементи тревел-есе, котрі передають суто український погляд на європейську чи світову культуру.

Однією з ключових загроз жанру тревелогу є відтворення шаблонів і стереотипів, особливо коли автор спирається на поверхневі знання про культуру. Деякі тревелоги, навпаки, критично переосмислюють побачене, демонструючи розмаїття поглядів і вчать читача уникати упереджень.

Серед найважливіших чинників: об'єктивність, глибина аналітики, наявність історичного й культурного бекграунду, а також легкість стилю викладу. Автор має балансувати між фактологічною точністю та особистим враженням, щоби текст не перетворювався на суто суб'єктивну «фантазію».

Тревелоги стимулюють розвиток як зовнішнього, так і внутрішнього туризму, оскільки формують у читачів бажання відвідати описувані місця. Згідно зі статистикою Всесвітньої туристичної організації, поширення тревел-блогів безпосередньо впливає на туристичні потоки в окремі регіони, сприяючи економічному розвитку й культурній відкритості [5].

Сучасний тревелог дедалі частіше включає візуальний супровід: фото, відео, геолокації, інтерактивні мапи. Така наочність збагачує текст, робить його привабливим і сприяє ширшому культурному обміну, коли читач сам бере участь у «мандрівці» через цифровий формат.

У академічному середовищі тревелоги дедалі частіше використовують як навчальний матеріал, наприклад, у викладанні країнознавства, культурології або іноземних мов. Студенти-філологи МДУ аналізують тексти тревелогів, аби дізнатися про особливості іншомовної культури та розвивати компетенції міжкультурної комунікації [6, 189].

Як свідчать сучасні філологічні дослідження, тревелог можна розглядати окремо чи як складову інших жанрів – путівників, репортажів, есеїв. Так, у контексті літературознавства він має перехідний характер, адже поєднує елементи науково-популярного, публіцистичного і художнього стилів.

Дослідження тревелогів вимагає співпраці фахівців у галузі філології, історії, культурології, соціології. Такий міждисциплінарний підхід відкриває ширші перспективи для розуміння глибоких процесів культурної комунікації та впливу індивідуальних мандрівних наративів на свідомість суспільства.

Кожна публікація тревелогу здатна формувати певний імідж країни на міжнародній арені. Ці тексти, особливо у мережі, можуть або спрощувати, або навпаки – поглиблювати розуміння культурної ідентичності народів. Для України це питання особливо актуальне в контексті промоції національного бренду та туристичних перспектив.

Подальше вивчення тревелогу як інструменту культурного обміну передбачає залучення цифрової лінгвістики, аналізу соціальних мереж і порівняння різних медіаформатів (X (Twitter), Instagram, TikTok). Важливим буде також врахування гендерних, етнічних і політичних аспектів, які відображаються у наративі автора.

Тревелоги – це надзвичайно гнучкий і багатовимірний жанр, який здатен зближувати народи та розвивати міжкультурний діалог. Завдяки емоційному, але водночас інформативному характеру, вони можуть стати ефективним інструментом для розуміння світу в його культурній розмаїтості. Аналіз тревелогів як феномена філології та культурології розкриває їхню силу впливу на формування стереотипів, образів, моделей сприйняття, а відтак і на розвиток глобального спільного простору.

Література

1. UNESCO Multimedia Archives (UNESCO Video and Sound Collections, 2023): official site. URL: <https://www.unesco.org/archives/multimedia/genre/travelogue>.
2. World Tourism Organization: official web site. URL: <https://www.unwto.org>.

3. BBC Travel: official web site. URL: <https://www.bbc.com/travel>.
4. National Geographic: official site. URL: <https://www.nationalgeographic.com>.
5. UNWTO: official web site. URL: <https://www.unwto.org>.
6. Назаренко Н. OUR SURROUNDING: TO ENJOY AND TO PROTECT [Електронний ресурс]: навч. посібник. Маріуполь, 2019. С. 189-191. URL: https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2219/1/np_our%20surrounding.pdf.

УДК 821.161.2.0:81'25:82-1:94(477)"0/17"(043.2)

Нікольченко Марія

/ м. Київ /

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ В ДАВНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Красне письменство Київської Русі XI–XII ст. презентоване як оригінальними, так і перекладними творами. Перекладна література мала великий вплив на оригінальне письменство, нерідко визначаючи його жанри, композицію, ідейний зміст. Значна кількість пам'яток перекладної літератури Київської Русі має своїм джерелом літературу візантійську, тобто сукупність творів грецькою мовою, написаних у Візантійській імперії з IV до XV ст. і за своїм складом дуже різноманітних. Створюючись на основі античної спадщини, візантійська література увібрала в себе також частину доробку старогрецької літератури, низку пам'яток східних літератур, зазнала згодом і впливу літератур Західної Європи [2]. Але до слов'янського читача, який щойно прийняв християнство, прийшла вона не у всій своїй повноті, а переважно вибірково – спочатку в складі Біблії. Величезна заслуга у долученні слов'янського люду до Книги Книг належить видатним слов'янським просвітителям братам Кирилу і Мефодію.